LAUSUNTO
27.1.2021

VNS 6/2020 vp

Eduskunnan maa-ja metsätalousvaliokunta

Lausunto Valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle - Suomen kestävän kasvun ohjelma

YLEISTÄ

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. kiittää mahdollisuudesta lausuntoon ja toteaa seuraavaa:

Valtioneuvoston selonteko antaa mahdollisuuden rakentaa Suomen elvytyspaketti kasvua tukevaksi, mutta ei sitä vielä takaa. Lopullisen elvytyspaketin on oltava riittävän rohkea, kotimaisia investointeja vauhdittava ja sen on perustuttava Suomen jo olemassa oleviin vahvuuksiin kuten vihreään kasvuun.

MTK korostaa sen tärkeyttä, että jokainen elvytyseuro käytetään järkevällä tavalla. Siksi jatkotyössä tulee varmistaa, että elvytysvarat kohdistuvat aidosti kilpailukykyä ja elinkeinotoimintaa tukeviin hankkeisiin, kestävään kasvuun, osaamisen vahvistamiseen ja uudistumiseen. Myös metsäteollisuutemme rooli ja potentiaali osana kestävää kasvua on tärkeää tunnistaa riittävällä tavalla.

Kestävä talous ja kasvu vaativat systeemitason muutoksia fossiilitaloudesta bio- ja kiertotalouteen. Elvytysohjelman pitää tukea tätä muutosta. Esimerkiksi selonteossa huomioituun biokaasun tuotantoon sekä käyttöön voidaan saada vauhtia viemällä toimenpiteet aidosti alueelliselle tasolle. Myös puurakentamisen sekä kestävän matkailun mahdollisuudet on selonteossa huomioitu ja niihin Suomen onkin tartuttava hanakammin. Myös osaamisen kehittäminen ja tiedepanostukset toimivat kestävän kasvun moottoreina.

MTK muistuttaa, että uusiutuviin luonnonvaroihin perustuva maa- ja metsätalous tarjoaa ratkaisun avaimet niin ilmastonmuutoksen hillintään kuin sopeutumiseen sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen.

Valtioneuvosto nostaa selonteossa digitalisaation esille monin tavoin. Keskeisimpänä digitalisaatio kirjauksena MTK pitää linjausta, jonka mukaan investoinneilla ja uudistuksilla vauhditetaan laajakaistan saavutettavuutta niillä alueilla, joille se ei markkinaehtoisesti rakennu. Selonteossa on tunnistettu, että kiinteän laajakaistan kattavuudessa - erityisesti haja-asutusalueilla - Suomi sijoittuu EU-maiden vertailussa häntäpäähän.

MTK korostaa, että Suomi tarvitsee kattavat ja nopeat verkkoyhteydet. Ilman niitä Suomi ei voi saavuttaa mitään digitalisaation tavoitteista.

MTK nostaa myös esille, että Suomi elpyy, jos saamme vientiteollisuutemme vauhtiin. Valtioneuvosto tekee tärkeän huomion kuvatessaan, että siirtymä bio- ja kiertotalouteen parantaa ilmastoratkaisuja tarjoavien suomalaisyritysten kansainvälistä kilpailukykyä ja synnyttää Suomeen uusia työpaikkoja.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2425
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2425
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

RRF:n lisäksi elvytystoimia tehdään useilla eri rahastoilla. Elpymisen kannalta keskeistä on esimerkiksi JTF:n käyttäminen turve-elinkeinoa uudistavaksi. Turpeella on energiakäytön lisäksi paljon muita käyttömuotoja, joihin nyt kannattaa panostaa. Esimerkiksi kuivike- ja kasvuturpeen käyttö on maatalouden toimivuuden edellytys. Maaseuturahaston ja RRF:n hyvällä koordinoinnilla voidaan esimerkiksi biokaasun tuotantoon ja käyttöön saada vauhtia.

HUOMIOITA PAINOPISTEALUEITTAIN

Koska selonteko sisältää hyvin paljon asioita, joiden kaikkien toteuttaminen ei ole mahdollista, kiinnittää MTK seuraavassa huomiota selonteon kokonaisuuksiin, joilla elvytysohjelman tavoitteet voidaan saavuttaa.

Lisäksi MTK huomauttaa, että selonteko sisältää runsaasti sinänsä hyviä tavoitteita, jotka eivät kuitenkaan ole taloutta elvyttäviä tai jotka tulee hoitaa muilla keinoin. Esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on tärkeää, mutta ennallistamisen elvyttävät vaikutukset voivat jäädä pieniksi. Lisäksi hallituksen keskeneräisten reformien, kuten SOTE-uudistuksen tietojärjestelmäkulujen kattaminen elvytysvaroilla, on vaikea nähdä taloutta elvyttävänä.

1) Koulutus, tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla Suomi takaisin kestävän kasvun uralle
MTK pitää hyvänä, että elvytyksessä huomioidaan korkeakoulutasoinen osaaminen koko maassa ja keskeisillä aloilla. Suomen menestys pohjautuu alueiden vahvuuksiin ja etenkin uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön. Elpymissuunnitelman jatkotyössä on syytä panostaa näihin. Samalla luonnonvara-alojen ja biotalouden tutkimusosaamista on laajennettava ja syvennettävä keskeisissä teknologioissa ja keskeisillä aloilla. Linjaus, jonka mukaan kokonaisuudessa rahoitetaan vihreän siirtymän kannalta keskeisiin avainteknologoihin kohdistuvaa TKI-toimintaa on kannatettava.

Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen sisällyttämistä elvytyssuunnitelmaan MTK ei sellaisenaan kannata, koska valmistelulle tulisi kokonaisuutena osoittaa lisäaikaa. Näin palvelukeskuksen tehtävien, sijaintipaikan, hallintomallin, toimivallan ja resurssoinnin tarkasteluun ja vaikutusarvioinneille jää kokonaisuutena enemmän aikaa.

2) Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta
Elvytyksen vaikuttavuuden kannalta vihreän siirtymän painopistealueessa on eniten potentiaalia. Selonteko nostaa esille runsaasti hyviä tavoitteita.

MTK huomauttaa, että Suomen pyrkiessä selonteon mukaisesti maailman ensimmäiseksi fossiilivapaaksi hyvinvointiyhteiskunnaksi, on biotalouden panostuksilla ratkaiseva rooli.

Biokaasun tuotannon ja jakelun edistämisellä voidaan saavuttaa nopeasti suuria vaikutuksia. Osana elvytystä tulisikin laatia ja toteuttaa jokaisessa maakunnassa biokaasun toimintaohjelma. Teollisuuden siirtymistä hiilineutraalisuuteen voidaan edistää uusiutuvien, kasvaessaan hiiltä sitovien raaka-aineiden käytön lisäyksellä.

Selonteossa viitataan valmisteilla olevien kiertotalouden strategisen edistämisohjelman ja biotalousstrategian toteutukseen. MTK huomauttaa, että kestävää kiertotaloutta ei ole ilman kasvavaa biotaloutta. Suomessa on maailman parhaat mahdollisuudet luoda kilpailukykyisiä ja kestäviä biotalouden ratkaisuja maailmanlaajuisiin ongelmiin. Maailman kasvava kysyntä vaatii materiaalien tehokasta kierrätystä, mutta todelliseen muutokseen päästään vasta silloin, kun kiertojärjestelmiin tulevat uudet materiaalivirrat ovat biotalouden, eivätkä fossiilitalouden, tuotteita. Bio- ja kiertotalousohjelmat

sekä -strategiat on laadittava kestävää taloudellista kasvua edistävästi, eikä esimerkiksi metsien käyttöä entisestään vaikeuttavasti. Selonteossa onkin aivan oikein todettu, että biopohjaisilla, fossiilisia korvaavilla raaka-aineilla ja tuotteilla on merkittävä rooli hiilineutraaliuden saavuttamisessa.

Selonteossa lyhyesti mainitulla puurakentamisella voidaan elvyttää laajasti kaikkialla Suomessa. Jatkotyössä puurakentamisen merkitystä on syytä korostaa. Lisäksi on hyvä huomata, että kestävän liikkumisen malleja voidaan edistää muuallakin kuin kaupungeissa, kuten MTK on KaikkiKyytiin kampanjallaan tuonut esille.

3) Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen

MTK huomauttaa, että vaikuttava elvytys kohdistuu nopeasti suurella painolla kotimaisen tuotannon lisäämiseen ja viennin kasvattamiseen. Suuri vaikuttavuus saadaan kotimaisia panoksia käyttävistä toimialoista. Etenkin uusiutuvien luonnonvarojen aloilla on potentiaalia nopeaan kasvuun. Luonnonvara-alojen teknologia- ja muut panokset ovat pitkälti kotimaisia. Suomessa kulutettu euro tai vientieuro biotaloudessa tuottaa yleisesti 80-95 senttiä lisää kansantuloa. Biotalouden kerrannaisvaikutukset koko Suomen talouteen ovat ehdotonta kärkeä, kaikki toimialat huomioon ottaen.

Selonteossa todetaan, että monipuolisempi vientitoiminta ja menestyminen kansainvälisissä arvoverkostoissa ovat Suomen menestyksen kannalta elintärkeää. MTK pitää hyvänä selonteon toteamusta, jonka mukaan siirtymä kestävän kehityksen mukaiseen vähähiiliseen ja digitaaliseen bio- ja kiertotalouteen parantaa ilmastoratkaisuja tarjoavien suomalaisyritysten kansainvälistä kilpailukykyä. Bio- ja kiertotalous kuuluvatkin niihin aloihin, joissa Suomi voi nousta globaaliin eturintamaan. Tämä voi tuoda Suomeen korkean arvonlisän investointeja.

MTK huomauttaa, että valinnat toimialakohtaisista uudistustoimenpiteistä tehdään pohjautuen Suomen vahvuuksiin ja kansainväliseen markkinapotentiaaliin. Koko maan elpymisen kannalta kannattaa panostetaan etenkin metsä- ja elintarviketeollisuuden vientiin, sillä näillä aloilla on runsaasti vientipotentiaalia ja arvoketjut ulottuvat käytännössä Suomen jokaiseen kylään ja kaupunkiin. Näillä aloilla Suomi voi monin tavoin näyttää globaalia esimerkkiä. Lisäksi luontoon ja maaseutuun perustuvassa matkailussa on suuria mahdollisuuksia.

MTK pitää hyvänä, että investointiympäristö on huomioitu selonteossa. Ongelma on akuutti, koska hankaluuksia viime aikoina on aiheuttanut mm. biotalousinvestointeihin liittyvä poliittinen riski. Suomi tarvitsee teollisia investointeja, mutta tällä hetkellä lainsäädäntöön liittyvät riskit ovat kohtuuttomia. Suomi ei valitettavasti ole riittävän vakaa ja ennustettava investointiympäristö. Ympäristölainsäädäntö, maankäyttö- ja rakennuslaki, lunastuslaki, kaavoitus sekä suhtautuminen kestäviin biotalouselinkeinoihin vaativat kriittistä tarkastelua. Osana elvytystä tulee jokaiseen maakuntaan saada investointien varmistamisen ja nopeuttamisen toimintamalli, jossa eri tahot yhdessä etsivät keinot varmistaa kestävieninvestointien toteutuminen.

4) Kestävän infrastruktuurin ja digitalisaation vahvistaminen

MTK pitää hyvänä sitä, että digitalisaation ja digi-infran potentiaali ymmärretään. Elvytysvarojen käyttövuosien aikana tulee panostaa etenkin nopeiden verkkoyhteyksien saatavuuden varmistamiseen kaikkialla Suomessa. Selonteko luo perustan koko maan digitalisoinnille seuraavalla kirjauksella: ”Kokonaisuudessa pyritään varmistamaan viestintäverkkojen saatavuus ja palvelutaso koko Suomessa ja takaamaan julkisten palvelujen ja liikenteen digitalisoitumista edistävät viestintäverkot. Investoinneilla ja uudistuksilla vauhditetaan laajakaistan saavutettavuutta niillä alueilla, joille se ei markkinaehtoisesti rakennu.” MTK kannustaakin kaikin keinoin luomaan nopeat, kiinteät verkkoyhteydet kaikkialle Suomeen.

Painopisteessä puhutaan kestävästä infrastruktuurista lähinnä digitaalisten yhteyksien näkökulmasta. MTK huomauttaa, että digiverkkojen investointivelan lisäksi Suomessa on suuri väyläverkkojen korjausvelka. Tätä korjausvelkaa ei saada elvytysvaroilla pienennettyä ja siihen tulee panostaa lähivuosina valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman kautta.

5) Työmarkkinoiden toiminta, työttömille suunnatut palvelut ja työelämän kehittäminen

Monessa osassa Suomea työvoimapula on yrittäjyyden kasvun hidaste. Jo ennen koronakriisiä työvoiman saatavuus oli monella alueella pahimpia yritysten kehittämisen esteitä. MTK pitää hyvänä, että selonteossa on nostettu esille useita keinoja parantaa tätä tilannetta. Tällaisia ovat mm. tehostetut TE-palvelut, Pohjoismainen työvoimapalvelumalli, Yli 55 työllisyysasteen parantaminen ja työperäinen maahanmuutto.

MTK:n näkökulmasta painopistealueesta puuttuu kuitenkin tärkein asia, eli toimenpidekokonaisuus, jolla parannetaan yritysten työllistämismahdollisuuksia. Mikään yllä mainituista keinoista ei pure tehokkaasti, ellei työnantajilla ole työllistämisen edellytyksiä. Tästä syystä elvytyksessä tulee erityisesti hakea keinoja, yritysten kilpailu- ja tuloksentekokyvyn parantamiseksi.

MTK pitää hyvänä myös nuorisopakettia. Vaikuttavat nuorten työllistämispaketti voidaan kuitenkin tehdä huomattavan helposti. Palkkatukimallista johdettu nuorisoseteli auttaisi nopeasti esimerkiksi maaseudun yrityksiä työllistämään kotimaisia nuoria ulkomaisen kausityövoiman rinnalla.

6) Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen

Selonteossa on aivan oikein havaittu, että SOTE palveluiden saatavuutta voidaan vahvistaa ottamalla käyttöön uusia toimintamalleja. MTK kannattaa sitä, että sote-uudistuksen kehitystyössä varmistetaan lähipalveluiden vahvistuminen sekä riittävän kattavat palveluverkot uusilla toimintamalleilla. Kuinka paljon näitä tulee tehdä osana elvytystä, on kuitenkin kyseenalaista.

Elpymistä ja talouskasvua voidaan saavuttaa toteuttamalla selonteon tavoitteita kehittämällä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen digitaalisia palveluja ja niihin liittyviä uusia monialaisia ja -toimijaisia (ml. kuntien ja järjestöjen palvelut) toimintamalleja sekä varmistamalla niiden laadun toteutuminen kansallisesti. MTK:n mielestä tällä voidaan luoda uutta yritystoimintaa ja saada samalla alueellinen tasavertaisuus voidaan paremmalle tolalle.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.

Marko Mäki-Hakola
Elinkeinojohtaja